

БАГАБОНТСКИ РАСКАЗИ

МАРИО ДЕ КАРВАЉО

Книгата е објавена со финансиска поддршка од:

БИБЛИОТЕКА – АКВАМАРИН

Главен уредник
Филип Димевски

Јазична редакција
Андреј Јованчевски

Наслов на оригиналот:
Mário de Carvalho
Contos vagabundos

Copyright © Mário de Carvalho, 2000

Компјутерска обработка
Бегемот

Ликовно уредување
Наталија Лукомска

© Сите права на изданието ги има БЕГЕМОТ ДООЕЛ – Скопје. Забрането е копирање, умножување и објавување на делови или на целото издание во печатени или електронски медиуми без писмено одобрение од издавачот.

ВАГАБОНТСКИ РАСКАЗИ

МАРИО ДЕ КАРВАЉО

(РАСКАЗИ)

превод од португалски јазик
Наташа Сарџоска

Скопје, 2017

СОДРЖИНА

ВАГАБОНТСКИ РАСКАЗИ	7
Три залутани лика	9
Крпен живот	13
<i>VAUDEVILLE</i>	29
Руски двоглед	39
Каролина, Фернандо и Јас	50
Отуѓени семејства	67
Бескрајна инвазија	71
Сеќавања од воената криза	80
Бог	84
Авијатичарски феномени	89
Јасмина и нејзините љубови	93
Одејќи	97
Каролина	101
За поправката на светот	106
Сеќавањата на револуционерот	119
Авантурите на еден златар	123
Долж стрмниот морски срт	127
СКИТАЊАТА НА КАТ И ГАТ	133
Секој народ свој обичај	135
Други времиња, други ветришта	137
Племе	139
Патот	141
Светлината	143
Стрелба	146
Концертот	148
Обедот	150
Привидението	152
Историската манипулација	155
Реликвијата на свети Бартоломеј	157

ВАГАБОНТСКИ РАСКАЗИ

ТРИ ЗАЛУТАНИ ЛИКА

Пишувам на КОМПЈУТЕР инсталиран на едно полирано парче мебел, над кое има подвижна полица за книги. Ваквите полици, прилично вулгаризирани, може да се најдат во која било поголема продавница за информатика. Го спомнувам овој личен податок, зашто тој ја воспоставува сцената на цела низа непријатни настани од пред малку повеќе од половина час, тука во мојата канцеларија. Поседувањето вакво парче мебел не е нешто со што некој би се фалел, и јас би сакал да го сокријам тој податок, ако не мора да го признам.

Тукушто се подготвував да го стиснам копчето F11, кога наеднаш едно слабо човече во темен костум и демодешен шешир се појави од зад тастатурата и почна да се напрега за да скокне на следното копче, со кое се зголемуваше мониторот и се активираше печатачот. Ги креваше рацете со речиси очајна гестикација и правеше огромни скокови над тастерите. Носеше железни чевли, кои при допирот со пластиката испуштаа звуци што потсетуваа на кукањето на птицата какаду.

Ова не ми беше првпат да ме обземат и нападнат ликови. Ми се случуваше, неретко, кога одев на прошетка во паркот Константино, по ручекот, некогаш на полна месечина. Зад мене по патот излегуваа дрвја и речиси секогаш беа поголеми и покрупни од мене. Некои од нив воопшто не ми беа наклонети и почнуваа да ме шибаат. Поради овие причини избегнувам да одам во паркот Кон-

стантино, а кога морам оттаму да поминам, претрчувам набрзина и го кријам лицето како што знам и умеам. Никогаш не сум сигурен и безбеден кога е полна месечина.

Но, сега, овој лик, висок дванаесет сантиметри, слабичок, како потскокнува на дофат на моите прсти, е нешто што никогаш не ми се случило. За сè мора да има првпат. Веднаш си помислив во себе: „со овој можам да се справам“. Иако изгледаше доста силен, бодар и подготвен да скока, не се плашев од тоа човече што можеше да се сокрие во мојата дланка. А што ако е вооружен? Според изгледот не делуваше така.

Но, веќе се појави друг лик. На светлината од мониторот една млада русокоса со розова блуза и црно здолниште чекореше по работ на полицата, триејќи си ги растреперените дланки една од друга. Изгледаше многу вознемирена. На главата имаше венче и носеше високи потпетици. Можеше да го уништи лакот на полицата. Го доближив лицето. Се смилив. Нејзината тежина не беше доволна за скоковите на потпетицата да го продупчат мебелот. Женичката не ме забележа. Продолжуваше да оди од едната страна на другата, додека на мебелот се слушаше сунењето на нејзините лесни скокови. Кога се наведнав, ми се причини дека чув, многу тивко, слаб вознемирен глас: „Ох, Аугусто, Аугусто!“ Но, не сум уверен во тоа.

Во меѓувреме, човекот успеа да виси на работ и, по еден сложен напор на рацете и лактите, едвај го крена телото. Се задржа извесно време. Ме надвладаа искушението да му помогнам со прстите. Но, одлучив да не се мешам. Ако паднеше врз тастатурата, ќе ја пружев дланката за да не ми ги оштети тастерите или за да не се заглави меѓу нив. Колку ли ќе беше смешно ако се појавев во продавницата за компјутери и им речев дека меѓу тастерите има едно заглавено човече и ако ги замолев да го извлечат со голема пинцета.

Но, еве, конечно, момчето стана, си ја истресе правта од палтото со малку претерано движење или, пак, со вообичаен рефлекс (неоправдан, впрочем, зашто можам да докажам дека нема прашина на овој мебел), се колебаше за миг и направи нешто сосема неочекувано. Наместо да се придвижи кон жената, како што грешно предвидов, тој тргна кон стариот со тапанот.

Стариот, со бела брада и беретка, седеше на работ од пепелникот и цело време свиреше на тапани. Не се слушаше никаков звук. Но, забележав дека удираше со голема енергија. А жената и понатаму продолжуваше, те на едната те на другата страна, да потчукнува и да си ги трие дланките. Забележав дека е вознемирена, можеби исплашена, и направи чекор наназад. Но, кога човекот исчезна зад пепелникот, надвор од својот опсег, повторно се врати внатрешниот беспокој од претходно.

Жената сигурно чекаше некого, можеби некој Аугусто, кој не беше оној со шеширот. Почнав да се разнежувам и речиси да посакувам да се појави тој Аугусто. Старецот со тапанот престана да чука и погледна кон човекот со шеширот, што го симна и непредвидливо повторно го стави. Беше воспитан. Старецот со тапанот почна постојано да ја врти главата со негативна упорност и повторно почна да удира на тапаните.

Ме вознемири стравот дека може да се појават уште луѓе. Каков Аугусто! Не ми се допаѓаше идејата домот да ми се исполнува со кавалери, велосипедисти, боксери и девојки што танцуваат канкан. Не, па можеше цела бригата да ми се појави, да се нареди во еден ред на наслопот од мојата удобна софа...

Во вакви тешки околности најдобро е да се јавам на некој стручњак. Му се јавив на еден пријател, писател. Не беше многу расположен, тукушто се беше разбудил. Тој е еден од оние дневни писатели, од девет до пет.

– Слушни ме, драг мој, извини, те молам, но ми се појавуваат разни ликови околу компјутерот. Што да направам?

Мојот пријател ми постави многу мудри прашања. Тој е голем специјалист за ликови. Знаеше кои се тешки, кои се лесни, кои се големи, кои се мали, тивки или бучни, сентиментални или сувопарни.

– Имаат ли маски? – праша. – Не? Тогаш се на пониско ниво...

Кога му кажав дека се мали и тивки, тој ми предложи со малку повишен тон, како на човек кој согледува некаква очигледност:

– Фати ги сите три и фрли ги низ прозорецот.

– А што ако погодам некого? Ќе ме тужат на суд за фрлање ликови низ прозорец и за нанесена штета на случајните минувачи.

– Е па, тогаш оди со нив до ѓубрето.

– Не можам да сторам такво нешто. Тие сепак се луѓе.

Од другата страна на линијата мојот пријател крцна со забите. Не верувам дека тој своите ликови ги третира со толкава суровост. Кон тоа води искуството.

– Слушај, сега сигурно нема да пишувааш хроники, коментари или што било?

Но, како знаеше за ова? Ова е многу добро информиран град. Признав.

– Тогаш стори го следново: затвори ги и зароби ги во текст.

КРПЕН ЖИВОТ

Во ДЕВЕТ и ПОЛ ЧАСОТ, ЕДНО КОМБЕ ФОРД ТРАНЗИТ, со гуми кои се размачкуваа по калдрмата покрај зградата на телевизијата, веќе почнуваше заплашувачки да се движи. Ретровизорот од страната на возачот не можеше да се стабилизира, па колку и да се обидува-ше возачот, повторно се враќаше во својата упорна хоризонталност. Покрај тоа, полицаец со налутено лице дојде да предупреди дека не сака возила на тротоарот. Не го интересираше дали сторителите на прекршокот работеле во телевизија, во банка или во трговски центар. Рече дека ако повторно се случи тоа, тој ќе постапи по службената должност. И одлучно ѝ заврте грб на расправата на Лурдес Барбоса, која ја водеше екипата. И покрај нејзината подготвеност за расправа, беше лишена од способност да се справи со полицијата. Најверојатно човекот ја препознал од телевизија. Реми-нисценции. Околноста укажуваше на тоа дека да се биде јавна личност не секогаш остава простор за импресивен авторитет.

Она што најмногу им привлекуваше внимание на патниците во комбето беше дека помина девет и четириесет, а тонецот и асистентот уште не даваа сигнал. Не одговараа ниту на телефон. Двете пораки во говорното сандаче, една со воздржана цензура, другата со гласна побуна, служеа само за да се обележи позицијата и да се покаже нетрпението на оној што чекаше. Возачот, во таа

манипулација на спуштениот ретровизор, пелтечеше дека не може да поднесе нови казни.

Сите се загледаа низ прозорците во исчекување да дојде брачната двојка, кој ли знае од каде, додека возачот, борејќи се со ретровизорот, почна да го доживува тоа многу лично. Мрмореше дека само вакви работи му се случуваат. Шминкерката со една сомнителна насмевка велеше дека „е многу нервозна“. Авторката и продуцентот велеа дека „ова лошо почнува“. Гедеш почна да се шета низ маалото, но повторно се појави разлутениот полицаец. А што ако во меѓувреме дошле и не го виделе комбето? Уште тоа му требаше и пак да му паднеше стаклото од ретровизорот. Одговор: „Ебати материјалот. Има екипи што одат таму со спуштена опашка, со нови комбиња. Мене постојано истава канта. Следниот пат ќе се бунам“.

Авторката ја разбра алузијата на безначајноста на емисијата, и поради напред испреченото возило и поради самата себе. Но, се воздржа во одговорот, не сакајќи да предизвика одмаздољубиво негирање кај другиот, кој беше подготвен да каже дека не може да се најде комбе во добра состојба и дека треба да се отповика колективниот договор.

Откако го заврте клучот, комбето испушти црн гас, почна да се тресе и да испушта чкрипеж на тенок лим. Од тресењето страничниот ретровизор потскокна и го наруши спокојното возење на возачот, кој иако нежно го држеше воланот, наеднаш со цела дланка силно го зграпчи ретровизорот – вековно позната техника. Снимателот сакаше малку да го крене расположението: „Ајде, да одиме, почнува нов ден. Ни треба позитивна енергија!“ Но, шминкерката, која будно бдееше низ прозорецот, извика: „Еве ги, доаѓаат, еве ги, доаѓаат!“ Потем, сета возбудена, малите дланки ги притисна во тупаница близу до усните. Лурдес Барбоса, во излив на емоции, се оддалечи од лизгачката врата. Лошо го процени напо-

рот и портата се слизна во тресок, повторно се затвори и мораше одново да се турне. Пристигнаа и двајцата, мошне замислени, силно прегрнати, стуткани еден во друг, облечени во црно, како во една развлечена и расплеткана туника.

– Ајде да одиме, конечно. Овој пат за малку ќе останевте тука!

– Ах, да? Ти испушташе звук, нели?

Ја пушти првин да влезе девојката, со голема нежност ја смести на средното седиште, направи смирувачки гест со раката и ја затвори вратата.

– Ова нема да се случи повторно. Нема многу тонци таму!

– Надвор, надвор – го прекина снимателот со глас на голема досада. – Денот е убав. Ајде малку позитивност! Седни одзади, Гедеш!

И сите замолкнаа од ударот на комбето по калдрмата кога почна да слегува по патот.

Екипата успеа да се собере. Преговорите со управа-та за програми беа претерани и неинтересни: младата брачна двојка со хибридни функции на звук, асистентите, записничарите и шминкерката, која сите ја знаеја како дона Матилде, толку наивно наведната за да не ја видат како седи во студиото со списанието „Марија“ в раце. Таа година имаше и повеќе шминкерки од вообичаено, па дона Матилде беше вознемирена. Секогаш се покажуваше како отворена да учествува во теренска работа, со своето ковчеже со оризова пудра.

Никому не му беше грижа за таа емисија, освен на Лурдес Барбоса, авторката која со години се бореше за неа. Се ширеа гласови дека порано дури и легнувала в кревет со погрешни луѓе. Кога и да се сменеше шефот, таа се обидуваше да ја прими со куп документи в раце, бидејќи знаеше дека другите примероци, веќе доставени, беа некаде загубени по куќните кошиња.

Таа на времето прикажуваше детски програми, во четири часот попладне, со конкурси за цртање, глумци облечени како зајаци и магионичари. Колегите велеа дека остариот глас и бруталниот начин на однесување со децата ја намалиле популарноста на емисијата. Критичарите секоја недела се вознемируваа поради граматичките грешки и грешките во изговорот. Никој не ги земаше предвид критичарите зашто тие беа, како што сите знаеме, безмилосни интелектуалци, искрени во телевизиските услуги, манијакални во деталите. Но, емисијата беше укината кога Министерството за образование дискретно му укажа на Министерството за заштита на културното наследство на една петиција што ја потпишале професори, малку нејасна и поврзана со проклитики, енклитики и користење заменки. Работите се знаеја. Во таа прилика колегите се покажаа како солидарни и некои дури и предлагаа колективни акции. Предлогот беше добро дочекан, толку добро што го задоволи и исполни чувството на правда кај сите, па Лурдес Барбоса долго време остана во тоа лимбо кое се нарекува, со метафорична суптилност, „полица“.

Но, таа беше борец. Имаше време за мислење и мислеше. Осмисли „пакет“ емисии, кои вклучуваа и конкурс наречен „Складиштето“, каде што се предвидуваа еден војник-гласник да најавува броеви, сè додека еден од натпреварувачите не ги прекинеш, кревајќи го прстот. Оној натпреварувач кој најмногу ќе се доближеше до извлечениот број на томболата, ќе ја добиеше наградата од спонзорите, најчесто тоа беше автомобил, од оние евтините. Сите луѓе во кафулињата на станицата ѝ даваа пријателски совети кои уметници да ги покани и таа дури се убеди себеси дека е авторка на најдобриот конкурс на светот. „Сними го, не заборавај да го снимаш проектот.“ Не го снимаше, веруваше и на крајот сите знаеја

дека проектот „Складиштето“ беше нејзин. „Складиштето“ беше емитуван неколку месеци подоцна, со надворешна продукциска куќа и луксузна обработка. Доживеа потсмев. Лурдес Барбоса почна да фрла предмети кон продуцентскиот магнат, по чекањето пред вратите на една вила во Кинта да Мариња направи скандал пред патниците на станицата и почна да удира по затворената врата во дирекцијата на програмите. Тие ѝ ја украдоа идејата. Иако беа засегнати од овој проблем, претпријатието и адвокатката не можеа ништо да сторат. Недостигаа сведоци, немаше доволно докази. Оние стручњаци кои толку срдечно придонесоа за усовршувањето на „Складиштето“, оние кои постојано делеа добри совети, сега, пак, велеа дека не знаат ништо, дека не се сеќаваат на ништо. Лурдес пропадна, беше во депресија, купуваше чудни нешта, почна да оди на психотерапија, побара боледување. Човекот што ја излечи беше сенегалски лекар, доста рекламиран по весниците, кој правеше молитви со мониста и премачкуваше со масло од африкански мајмун.

Годините минуваа, Лурдес дојде при себе, ја надмина болката за „Складиштето“ и го усоврши назалниот говор, својствен за социолектот на хедонистичките богаташи, кој се користеше во околината на Лисабон. Имаше доволно слободно време за да вежба. И не престана да се бори за своите сакани проекти, иако веќе беа стари. Едниот се викаше „Омилената патека“ и имаше за цел да ги разоткрива омилените ќошиња на познатите личности: каде преноќува мачката, каде е сместен омиленiot украс, оној што спие за време на сиеста, оној што се крие во сефот. Другиот, во кој таа беше помалку сигурна, имаше различни имиња: „Лице и опачина“, „Лице и скриено лице“, „Право и криво“, и конечно му даде дефинитивно име „Пријатно и корисно“. Идејата беше едноставна и со флагрантна оригиналност, повторно многу пофалена од

страна на колегите во кафетеријата. Определен професионалец имаше вторично занимање: на пример, некој рибар беше исто така и археолог, некој адвокат собираще бубачки, или некој дресер на кучиња дизајнираше фустани. Зборови и слики на поканетите во едната и во другата дејност. Дваесет и пет минути. Вториот канал. Навечер. Ниту имаа сочувство кон неа, ниту беа воодушевени од извонредноста на производот. Изгледаше како повеќе да сакаат да исполнат една лакуна со евтина, национална и поучна емисија, да му затворат очи на јавниот сервис, и така се согласија со пристапот на Лурдес Барбоса. Ја повикаа на состанок. Таа падна од облаците и одново се подготви да влезе во облаците, поткрепувајќи се со сè повеќе документи и документи.

Разговорот беше тежок, долг и оптоварен со аргументи, како поради борбеноста во околностите, така и поради нивната склоност кон состаноци, затоа што им влеваше, и покрај тоа што тоа беше илузија за практична рационалност, чувство за силно извршување на власт. Јасно беше дека доменот на интервјуата беше ограничен на универзумот на немедиумските личности, додека другиот беше доверен на една ситна нервозна женичка, која со љубезни зборови се претставуваше како внука на раководителот.

Уште појасно беше дека мораше да ја прифати екипата што беше на располагање, а не другата: сакаа да знаат кои имиња се во нејзиниот паричник. Се смееја на нејзините амбиции. Ѓ назначија еден снимател со склоност кон странични кадри, и една млада сценографка која направила сцени за две литургии, нејзиниот сопруг, кој бил на пракса за тонски работник, и уште дона Матилде, шминкерка, зашто секогаш е корисно поканетите да не се појавуваат со тој бледомодар изглед што се истакнува на екраните, и госпоѓата секогаш цимолеше дека не е задоволна. Режиер? Нека режира таа, има ис-

куство. Требаше да се прави само зум однапред и зум одзади... Што се однесува до продуцентските дејности, таа самата требаше да се погрижи за логистиката: како и да е, тоа не требаше да биде толку тешко. Неколку телефонски повици, и тој...

Тоа беше ужасна, напорна и исцрпувачка дискусија за сите тие аспекти, а да не зборуваме што кажуваа во однос на секој одделен став. Но, случајот се затвори кога еден од замениците директори ѝ кажа, со втречен поглед и речиси блажена и бавна нежност: „Драга, миличка моја Лурдес, или да или чорба!“ Беше време за вечера.

Возачот Гедеш, како што подоцна дозна, веќе имаше разнесено две возила по патот, беше господин со разлутен нарав и беше назначен за претставник на синдикатот на активните членови. И така тргнаа кон југот.

Но, каде одеа? Кон една загубена земја, во длабоките предели на Алентејжо, кон долината Алардо, кон ридот Мертола, возеа по работ на патот. Немаше мапа, но Гедеш уверуваше дека со него нема грешка. Кој има уста оди во Рим и кој има мотор оди во Улан-Батор.

И тргнаа по патот кон Евора, по мостот Васко де Гама. На тој мост, таа бела изморена чапја со крилја издигнати угоре, таа беспрекорно бела харфа која почиваше во водите (тивката девојка си твореше умствени стихови), започна разговорот. Дури и Лурдес Барбоса, која знаеше дека во вакви случаи на јавни работи добро беше човек да е критичен, не се воздржа да не испушти „бегај!“, што предизвика соучесничка согласност.

Но, Гедеш допушти да помине еуфоријата и одговори:

– Знаам!

Почека некој да му побара објаснување, но, со оглед на тоа што не стигнуваше никаква молба, самиот истрча:

– Мостот требаше да биде од другата страна. Половина од патот наваму, а половина натаму! Така беше!

Лурдес Барбоса извика со назална модулација и врвен презир: „Дааа?“ Но, возачот не беше многу чувствителен на тоновите од Кашкаиш:

– Знај! Тука поминувам секој ден...

Тој научен исказ ги замолкна сите и ги онеспособи за какви било коментари. Гедеш, штом ќе проговори, го вртеше лицето, скршнуваше од улицата и тоа воопшто не поттикнуваше реплики. Седумнаесет километри изминаа во целосен молк. Дури кога на видикот се појави замокот Памела, тој немушто испушти звук. Невино почнаа да ги допираат мобилните телефони, но снимателот крена угоре еден предмет што наликуваше на џебен часовник. Тоа беше неговото *tamagotchi*.

– Леле, ама е слатко, *ikebana* – разнежено рече дона Матилде.

Лурдес мислеше дека предметот се вика *tsunami*, но не сакаше никому да му се спротивстави. Гледаше наоколу. Снимателот си продолжуваше со својата пропаганда:

– Влева чувство на одговорност. Погледни, сега е гладна. Се вчитува во копчето, и така и така, се храни.

Дона Матилде:

– Требаше да ги распределат на зависниците од дрога од „Пичелерија“, којзнае дали тие се приврзуваат за нешто.

Дона Матилде живееше во Алто да Пина и секогаш имаше да раскаже по некоја приказна за зависниците од дрога. Сметаше дека со „Пичелерија“ земјата би се изгубила. Тонецот силно се просевна и младата девојка се доближи до него.

– Уште еден ден... – почна шминкерката.

И заврши кога Гедеш, кој сакаше да се вмеша – помисли дека сигурно ќе бидат фрлени во реката (четириесеттиот километар), сите задавени (осумдесет и четвртиот километар) и обесени на уличните светилки (сто и шеесеттиот километар) – го најави свечениот час за ручекот.

Изгледаше разјарено, аголот на устата му беше искривен, подготвен да ги брани своите прерогативи и работнички права со работно време, длабоко во себе се почувствува разочаран зашто никој не се побуни. Запре пред еден ресторан што многу го сакаше.

За време на ручекот, Лурдес Барбоса се обиде веднаш да доминира во разговорот. Се зборуваше за „претходни животи“. Дона Матилде исто така беше разговорлива. Рече дека била крстена во стариот Ерусалим.

Вредеше повеќе од авторката, која била дадилка во дворот на дон Себастиао и слуга на Клеопатра, една од оние што ја каснала змија отровница од смоквите. Брачната двојка, многу разлутена, не учествуваше. Набргу се вратија во комбето, со два сендвича со шунка. Одлична можност за да заврши разговорот околу „претходните животи“ и тројцата да почнат да коментираат за она што го знаат од подоцнежниот живот.

Гедеш крцкаше со забите, грицкајќи го ноктот од палецот. Тоа дејство му создаваше видливо задоволство. Прекина безволно само кога Лурдес Барбоса, откако ја плати сметката, нареди:

– Одиме!

Земјоделецот со бледовиолетова кошула, со јака во три дела и капче со шаховски дезен, кое му паѓаше до носот, со длабоки подочници, веќе чекаше на плоштадот, доста предвреме. Почна да се придвижува кон комбето, полузгרבавен, со размавтани раце, и се увери дека е „лик од телевизија“. Ги потпре дланките на прозорецот, лицето, слабо и ковчесто, со кожа збрчкана од смиреност, бавно ги набљудуваше сите кои пристигнуваа. Лурдес Барбоса веднаш скокна да поставува прашања, прилично професионално настроена:

– Вие се јавивте, господине? Вие ли сте тој што пишува стихови?

Но, тој само рече:

– Појдете по мене.

Бавно тргна назад и влезе во едно камионче, целото со прашина, каде што седеше младо и црвенокосо момче кое будно набљудуваше низ прозорецот, слабо и тенко, со испакната адамово јаболко, кое цело време му трепереше...

– Што си толку зачуден? Ајде, одиме! – Лурдес му нареди на Гедеш.

Тоа беше вистинско мачење, патот полн со дупки, јами, кал, вирови, ненадејни удолници и угорници, сè додека не се искачија на ридот, крај низа стари куќи, на могилата, меѓу блесокот на калинките. Човекот слезе, неговиот другар исто така. Таму беше местото.

Немаше некои големи разговори. Екипата, целата исцрпена, излезе од возилото и почна да ја вади опремата од багажот. Лурдес Барбоса посака да дознае каде е господинот што треба да го снимаат за емисијата. Сонцето печеше. Момчето што дојде со човекот со виолетова кошула се смееше, устата му беше искривена и испушташе неартикулирани звуци. Беше со малку заостанат ментален развој.

– Штом инсистираш, дојди да видиш – рече работникот.

На ридот, на тлото со чакал и земја, еден старец гледаше во телевизор поврзан со два кабли со моторот од возилото. Бегло и неодредено ги погледна туѓинците и продолжи да ја гледа емисијата на телевизија. Една девојка, седната наземи, лупеше грашок и не сакаше ни да погледне кон посетителите. Земјоделецот се наведна кон старецот:

– Тате, овие тука се луѓето од телевизијата.

Старецот гласно извика, ја отвори беззабата уста и почна да плаче, прсна во тивок, мошне жален плач. Дланките му се тресеа. Му течеше лига. Лурдес го турна настрана земјоделецот и сакаше да знае дали е тоа оној старец кој сè уште влече плуг на своите осумдесет годи-

ни, си потпевнува народни песни и си прави бротчиња од плута. И човекот одговори:

– Тоа беше многу одамна, не ме интересира тоа.

– Не ве интересира?

– Она што ме интересира е она што јас ќе ви го покажам.

Лурдес Барбоса не беше навикната на тие особини. Вообичаено носеа вино од Порто, леб, беа многу срдечни и искажуваа почит. Сакаше да ги разјасни работите. Таа беше дојдена за плугот, за стиховите и чамците. Но, земјоделецот не беше расположен за големи разговори:

– Ајде, да одиме...

Одново почнаа да се влечкаат како змии зад камиончето, по дивите предели. Гедеш велеше дека така нема да биде одговорен за возилото и Лурдес, длабоко во себе, се каеше и жалеше што не ја проценила соодветно ситуацијата. Екипата беше незадоволна, беа столчени. Уште една угорница. Кучиња лаат. Запреа. Огромни, спокојни дабови дрвја се протегаа до недоглед.

– Сега, тука, пријателе – човекот облечен во виолетово му рече на снимателот – земи ја сега камерата, јас сакам сето ова правилно да се снимим.

– Што? – Лурдес Барбоса почна да се буни. – Јас длабоко ви се извинувам, ама...

Црвенокосото момче што патуваше во комбето, мрзливо се влечкаше. Носеше пушка потпрена на десното рамо. Во левата рака ги носеше клучевите од телевизиското комбе. Земјоделецот:

– Тука сум, Зе, има и камера – покажа кон пушката.

– Разбра? Снимај таму. – Човекот направи огромно кружно движење со дланката стисната во тупаница. – Снимај, веднаш!

Снимателот погледна кон Лурдес Барбоса, но од неа не доби ништо повеќе од кренати раменици и ишарет дека „треба да правиш како што ти вели“. Покажа кон

куќарката на ридот, кон кокошарникот, кон една маслинова шума и, конечно, втречено се загледа во човекот во виолетово, кој го напругна грлото и свечено и болно извика кон објективот:

– Сакам да засведочам еден голем скандал!

Повтори: „еден голем скандал“, тажно ја наведна главата, воздивна, се сврте со грбот и влезе дома. Екипата стоеше таму, во дворот, сета исплашена. Но, црвеносото момче ја крена пушката и сите се наредија во редица зад човекот. Дури и самиот Гедеш, кој не беше изземен од сето тоа, иако таму беше дојден само за да вози и немаше никаква врска со таа работа.

– Има звук? Добро излезе? – праша човекот во виолетова кошула. Беа наредени во круг во еден темен агол на крајот од ходникот. Тенки зраци сонце одблеснуваа од една стаклена плоча и силно го осветлуваа дрвото од еден правлив ковчег. Мирисаше на киселина. Наоколу имаше садови, шишиња, лименка со масло и на една страна на таванот висеа канти од сирење. На две столчиња од бамбус седеа бремена девојка и мургаво момче со катран-црни очи и беа многу исплашени. Под рамот од вратата, кој пред малку беше слободен, сега стоеше црвеносиот Зе, кој, полуотсутен со мислите, бавно ја нишаше пушката, поместувајќи ја цевката час на едното час на другото рамо.

Снимателот се заврте кон човекот со виолетова кошула и со речиси молбен глас рече:

– Господине, зарем не гледате во каква мака нè ставивте?

– Ништо не е случајно – рече земјоделецот и нареди: – Светло! – Извадија рефлектор и рачна светилка. Силниот блесок ги расчисти сенките и го осветли целото место дури и во најтемните и затскриени кошиња. Сега помалку заплашуваше. Но, момчето од страв речиси скокна од столот.

И повторно Лурдес сакаше да се расправа. Дека тоа било емисија за вториот канал, дека темата со која се занимавал биле занаети и хобија, „јасно ли ти е?“, дека тоа место било совршено, дека не се разбрале добро, видете, со еден лажен телефонски повик, демек за старецот, ако, конечно, момчето беше подготвено да пукне, и можеби ќе пукнеше, ама... И екипата се подготви за тоа. Не беа многу задоволни што Лурдес почна да се бунува зашто по добро ќе беше да биде мирна, да заборави тој на пушката, зашто лошиот момент ќе поминеше. Снимателот на еднаш стана послушен, многу покорен, шминкерката се придвижи со своите мали чекори, младиот тонец ја зеде опремата и асистентот на режија плесна со дланките до лицето на човекот во виолетово, кој беше недоверлив, но допушти да се случи сето тоа.

– Сега мене фати ме во кадар!

Ова, продолжи земјоделецот, е голем скандал и тој сакаше целата земја (Португалци и Португалки) да знаат дека момчето што стоеше таму (камерата се заврте кон тој кадар, гласот беше на *off*) ја забременило ќерка му (*close* од ќерката) и дека тој, изненаден и исплашен татко, го повикал да ги расчистат сметките околу венчавката, но никаквецот му побарал аванс од 300 илјади ескуди на месец. Но, потем ги намалил на 250 илјади ескуди. Ако тоа е прифатливо и пристојно. Ако не е, тогаш нека се сними и нека се објави на вести и целата земја нека знае! Така и другите родители ќе бидат известени за тоа.

– Во ред е?

Снимателот го крена левиот палец и накратко ја исклучи камерата.

Човекот во виолетово му укажа на момчето:

– Ете, гледаш ли? Гледаш ли каков срам те снајде? Сега сите ќе ти го видат лицето и ќе знаат дека си сакал да добиеш орден за цел живот, само поради една бременост...

Девојката се вмеша, почна да се бунува, но таткото беше одлучен, со гест на високо крената рака, безмалку допирајќи ја церадата:

– Ти да молчиш, јасно?

– Господине Фрадињо, ваше преосвештенство, не сте во право, сè ќе објаснам. Должноста на сите свекори е да им помагаат на зетовите и така било отсекогаш... Вие, господине, не сте разбрале добро што велам. Сега мене ме затворате тука, а нема никаква сигурност.

– Лошо сум разбрал? Ајде викнете ја таа свиња уште еднаш.

Земјоделецот седна на еден раскршен тапан што го довлечка со голема врева до нозете на ќерка си и до момчето и тогаш започна голема расправа. Тогаш девојката крена глас за да каже дека е возрасна и дека примила вакцини, и дека самата таа си знае што сака од сопствениот живот. Со работ на околото, земјоделецот погледнуваше да види дали црвеното светло на камерата е запалено. На вратата демнеше мажот со пушката. Бидејќи немаше што да прави, Гедеш, возачот, по чиста исклучителна околност, реши да помогне и го задржа рефлекторот. А тие немаа абер да ја завршат расправата. „Што беше орден“. „Што не беше“. Лурдес претпазливо седна на столот до девојката и одлучи да се вмеша.

– Дозволете ми! Јас ќе се справам со ова.

Земјоделецот и другите направија простор, земјоделецот го извади капчето и го стави на колениците. На широката површина на главата се појави една црвена брчка што продолжуваше до тилот низ тенкиот вел на косата. Шминкерката направи неколку потези за да ги среди нивните лица. „Тишина!“ „Клап!“, „Камера!“ „Акција!“

– Се наоѓаме во една планина во регионот Алентејжо, на неколку километри од Вале до Алардо. Се случува нешто чудно и господинот... се извинувам, како?... малку полуде.

– Хиларио Фрадињо!

– ...господинот Хиларио Фрадињо. По мојата лева страна се наоѓа... да почнеме со господинот Хиларио Фрадињо. Господине Хиларио Фрадињо, ве молам раскажете ни...

По три часа го завртеа фордот транзит и тргнаа по патот кон Монтемор и сите беа нестрпливи да стигнат до својот оброк. Го превезоа момчето од ридот до градот и земјоделецот не се побуни за тоа. Изгледаше веќе помирен со ќерката. Човекот беше толку задоволен што се појавил пред камерите и убеден дека победил во расправата со проблематичниот зет, и дека веќе сите знаат за тоа. Ги почести со вино, со сирење и со лути колбаси. Сакаше да им го покаже имотот, визбата, кравите. Сакаше да ги задржи во тој негов посесивен занес на гостопримливост. Казна. Потребно беше Лурдес да ги разубеди дека мораат брзо да заминат за да стигнат навреме и да ја фатат дебатата на вестите во осум часот.

Момчето беше молчаливо. Седна до брачната двојка и за време на целиот пат во себе тивко шепотеше: „Цел еден крпен живот, и сега уште овој клет старец ми требаше, ах?“ Ги замоли да го остават на главниот плоштад во градот и толку.

Штом излезе, сите наеднаш проговорија. Младата брачна двојка сакаше да се пожали кај обезбедувањето. Киднапирање, и сето останато. Дона Матилде не се осмелуваше да каже колку е претрашена. Гедеш се согласуваше со момчето. Ако сака да му биде зет, нека му плати, не е ова време ни за помагање ни за будалење. Снимателот со жалење изјави дека неговиот *tamagotchi* починал. Почнал да се тресе за време на снимањето, но тој не сакал да прави потези што човекот со пушката можеше лошо да ги протолкува, зашто не беше многу сигурен... Лурдес кажа дека е апатична. Дека нема да се жали никому, на никаков начин, дека нема намера да го мине

животот во некојси загубен суд во Алентејжо. Дека најмногу се грижеше за *tsunami*-то на другиот. Она за што жалеше беше загубениот ден, без никаква завршена работа. И рече дека воопшто не ја интересираат мислењата на Гедеш. Да замолчат и да ја остават на мир, затоа што одговорното лице за емисијата што ќе се појави во Лисабон беше токму таа.

На терасата на Монтемор уште се чувствуваше нивниот беспокой. Беше шест часот попладне. Лурдес го праша вработениот дали познава некого што е истовремено и професионалец и што, на пример, има друга интересна активност. Човекот беше малку збунет и сомничав. Првин помисли дека таа мисли на луѓето од финансискиот оддел, оние надлежните за данок или слично. Но, Лурдес трпеливо му објасни дека се од телевизија и дека снимаат емисија...

– Па добро, еве, имам еден чичко, бербер е, тој научи кос да зборува... Косот, толку малечок, знаеше да ја пее „Аурора“.

Лурдес и снимателот се загледаа втречено. Имаме човек. Програмата е спасена.

- Мислиш дека уште има светло?
- Треба да се фокусира.
- Мора веднаш да појдеме по опрема.
- А што ќе правиме со снимките од ридот?
- Врати од почеток и ќе снимаме врз тоа.

Е, ајде де! Не му рекоа ни благодарам на човекот, а не го ни почестија.